

Küberruumi kasutamine rahumeelsetel eesmärkidel: mida õppida kosmosest?

Professor **Katrin Nyman-Metcalf**

Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudi tehnoloogiaõiguse õppetooli juhataja, professor, e-Riigi Akadeemia uuringute juht

Missugused on sarnasused küberruumi – *cyberspace* – ja kosmose - *outer space* – vahel? Kaunis tihti mainitakse sääraseid sarnasusi: on tegemist rahvusvaheliste aladega, kus tavalised piirid ei kehti. Samas on ka palju erinevusi, näiteks erasektori roll. Kosmose tegevus oli algusel (1950.-1960. aastatel) ja päris kaua peamiselt riiklik, kuna aga internet on algusest peale olnud suurel määral erasektori käes. See erinevus on nii õigusloome kui rakenduse suhtes väga oluline.

Sarnasusi ja õppetunde saab otsida praktiliselt, näiteks selle suhtes, kes peaks vastutama ja kuidas saab rahvusvaheliselt koos luua reegleid (kui saab?) alale, mis ei kuulu kellelegi või kuulub meile kõigile. Liigne fookus institutsioonide loomisele võib olla ohtlik, kuna siis kerkivad tihti esiplaanile (riikidevahelised) probleemid esinduse, asukoha, hääletusreeglite jms tegeliku teema asemel – „*institutionalitis*“. Samas on kindlasti nii, et saada rakendada kosmose õiguse põhimõtet, et kosmos kuulub inimkonnale ja selle kasutus peaks olema inimkonna heaks, siis peab olema mingi esindaja inimkonnal. Küberruumi suhtes on palju kasutusel nn. *multistakeholder* mõte, mis ehk saaks olla ka muudel aladel kasulik. Samas on selle väärtus veel teatud määral ebaselge.

Praktiliste sarnasuste ja õppetundi kõrvalt saab aga ka vaadata kuidas on kasutatud sama mõtlemisviisi - et kosmos/küber on midagi uut ja unikaalset, mille suhtes kehtivad hoopis uued reeglid. Samas on ka nähtud, et see ei ole ehk siiski võimalik vaid peab vaatama ka tavalise rahvusvahelise õiguse pilguga nii ühte kui teist ala.